

Illustrissimo ac Reuerendissimo D. Domino Antonio Perenoto Granuellano, S. R. E. Cardinali, Archiepiscopo Mechliniensi, &c.

Cornelius Iansenius.

Audantur non immeritò Illustrissime & Reuerendissime Domine, qui bonis authoribus (quorum scripta posteritati relicta, temporis iniuria, aut librariorum inciticia vel negligentia corrupta erant) restituendis operam diligentem impenderunt, eosque suo natalio splendori reddiderunt. Id qui præstiterunt in Plauto, Terentio, Virgilio, aliisque; similibus scriptoribus restituendis, si sua laude non frustrantur, quanto magis qui similia conantur in scriptis tantò vtilioribus, quàm diuinius, his scilicet quæ à diuino illo spiritu nobis profecta sunt, ad Dei voluntatem diuinaque; opera cognoscenda, non solum non sunt vituperandi, sed summa laude prosequendi? Imo verò studium quorundam authoribus prophanis exornandis impensum, eorum qui sacris literis incumbunt, non parum coarguit oscitantiam ac negligentiam, quod pro eisdem non talem subeant laborem, qualem illi pro suis suscipere non sunt grauati: Nam & in sacris scripturis multæ irreperunt quorundam scriptorum vitio mendæ, & pleraque sic versa sunt, vt comodus ac verus sensus hinc non facile percipi queat, sed pro cuiusque capite longè aliò rapiantur, quàm authoris patitur intentio. Id cum obseruare liceat in plerisque Sacrorum Bibliorum partibus, tum maxime omnium accidit in eo, qui dicitur Ecclesiasticus, libro. Qui cum sit omnium iudicio vtilissimus, adeo vt Græcis dicatur *πανόσιον*, quòd omnem hinc virtutem haurire liceat, tamen præ cæteris Sacræ scripturæ libris, & infelicius

* ij

apud

EPISTOLA.

apud nos versus est, & corruptissimus est in plerisque locis. Quanquam enim certum satis sit pleraque veteris testamenti nos legere ex versione D. Hieronymi, nullo tamen modo verisimile est nos retinere in Ecclesiastico eius versionem, sicut nec in eo qui dicitur, Sapientia Salomonis, quos duos etiam non constat an aliquando D. Hieronymus verterit vel restituerit. Adeo enim obsoleta quaedam & dura in his libris occurrunt verba, adeo incommodè quaedam translata sunt, ut illius esse nostram qua utimur lectionem, nemo facile in animum duxerit. Has ob causas non inutiliter quidam hoc nostro sæculo nouam ex Græcis fontibus versionem huius nostri Ecclesiastici mundo ædiderunt, quæ cum originalibus magis conueniret, & clarior esset atque elegantior. Verum cum & Græca inter se in hoc libro maximè varient, ut nusquam magis, & vulgatæ nostræ versioni ob suam antiquitatem, & iustissimam Concilii Tridentini approbationem suus sit honor, quatenus fieri potest, seruandus: sanè vulgata huius libri lectio non temerè reiicienda est, sed ea retenta omnibus modis iuuanda est, & exornanda. Itaque cum post publicam Parabolarum Salomonis explanationē, quam ante annos penè duos iam emisimus, à studiosis rogarem ut etiam Ecclesiasticum aggredieremur publicis explicare lectionibus, quòd is liber ut similes, ita non inferioris momenti sententias continere videretur, & paucissimos, ut non dicam nullos, haberet commentatores magni ponderis, facile passus sum me adduci ut illorum acquiescerem petitioni, idque eò magis, quòd amore veritatis & integritatis à multis prius annis conatus fuerim restitutioni huius libri manus apponere, eò quòd viderē illum in sese vtilissimum incommodum factum vsui, ob versionis asperitatem, & multorum locorum deprauationem, librariorum inscitia, & multa eorum qui vigilare debebant incuria inductam.

Colle-

EPISTOLA.

Collectis ergo vndiquaque aliquot antiquis exemplaribus manu descriptis, & correctissimis Bibliis impressis, simul & collatione diligenti habita cum Græcis codicibus, iuxta morem à nobis in aliis nostris Còmentariis super Prouerbia & Psalmos obseruatū, aggressi sumus absoluerè quod petebatur, & diu in votis nobis fuit. Et quanquam deprehenderimus opus hoc difficillimum esse & admodum laboriosum, tamen laborem & difficultatem solabatur non parū, quod ex collatione prædicta reperiremus innumera penè loca per nos restituta iri, & facilè ostensuros, pleraque sententias longè alio sensu esse accipiendas, quàm à quibusdam intelligerentur. Inter descripta autem manu exemplaria, quibus vsi & adiuti sumus, fuerunt potissimum duodecim, quæ nobis præbuit eximius D. ac M. N. AVGVSTINVS HVNAEVS Regius apud Louanienses Professor, qui nullis parcens sumptibus huiusmodi sibi exemplaria comparauit, & ex librorum manibus, quibus ad distrahendum pro librorum compactione erant tradita, pretio redemit. Item codex Bessarionis Cardinalis, qui diligenter in Collegio Theologorum, vbi tum præsidem egimus, asseruatur. Codex item insignis & elegans, quem nobis suppeditauit Collegium Atrebatense. Necnon & duo codices parua litera eleganter descripti, quos sibi ex tuæ Illustris. Celsit. præclara Bibliotheca missos communicauit eximius D. ac M. N. THOMAS GOZEVS. Quid autem hoc nostro labore præstitum sit in restituendo & dilucidando hoc libro vtilissimo, malo ab æquis iudicibus legendo, & conferendo cum his qui aliquid in hunc librum scripserunt, intelligi & iudicari, quàm multis meis verbis prosequi, quandoquidem vel in prologo solo decem vt minimum loca cuique deprehendere licebit restituta, vt omittam dilucidationem quæ interpretando accessit, cum prius intelligi à nemine posset. Cùm enim

E P I S T O L A.

mihi in otio Louaniensis professionis collegissem Commentarium, imò verius Annotationes quasdam in hunc librum, antequam ad Episcopalem functionem mitterer, atque studiosi post Commentarios nostros in Prouerbia, & Paraphrases in Psalmos cum Annotationibus, vehementer exposcerent, vt & ea quæ collegimus in Ecclesiasticum, quæque ex parte iam publicè docendo cœperamus auditoribus communicare, in lucem æderemus ad omnium vtilitatem, passi sumus nobis persuaderi, vt sequeremur exemplum authoris huius libri, qui de se in illo

Ecclesi. 33. aliquoties dicit: Videte quoniam non mihi soli laboraui, sed & omnibus exquirentibus veritatem. Quemadmodum & alius dixit de comparata sibi sapientia: Quam sine fictione didici, & sine inuidia comunico, & honestatem

Sapient. 7. illius non abscondo. Et ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem, neque quidem cum inuidia tabescente iter habebō, quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. Idque eò lubentius feci, quòd experirer hunc librum rectè intellectum hoc nomine etiam vtiliorem esse Prouerbiis Salomonis, quòd in plerisque locis continuæ quædam essent vtilissimæ conciones de vna eademque re, cum in Prouerbiis singulæ sententiæ, maximè à capite decimo, nouum contineant argumētum sine aliqua cohærentia. Scio quidem quàm sit periculosum & inuidiæ obnoxium hoc nostro sæculo tale quippiam conari, quale in hoc libro conati sumus, habet enim hoc nostrum sæculum & plerosque doctissimos viros, qui fortè absolutiora requirent quàm hic præstiterimus, & multos æmulos, qui paratiores sunt ad bonos conatus reprehendendum, quàm approbandum, aut meliora exhibendum. At vt horum morsus, veritatis studioso sunt contemnendi, ita pios & doctos precamur, vt apud ipsos nos excusent occupationes pastorales, quæ operi vixdum absoluto super-

uene-

EPISTOLA.

uenerunt, & adeo totos sibi in noua functione, & Episcopalis sedis noua erectione deuinxerunt, vt nō liceret opus à nobis scriptum, ad incudem reuocare, & relegere diligentius, nec impressoribus ipsis adesse, ita vt ea in re aliena opera vt fuerimus coacti, quam nobis diligenter satis & assiduè, quantum mihi videtur, sicut & in Paraphrasibus Psalmorum, præstitit inter alios Sacræ Theologiæ studiosos, potissimum nepos meus ex sorore charissimus M. Ioannes Dalenus, Sacræ Theologiæ Baccalaureus. Hic autem noster labor multis sanè nominibus tuæ Illustrissimæ & Reuerendissimæ excellentiæ à nobis nuncupandus videbatur. Primùm quòd nostræ prouinciæ Archiepiscopatus illi commissus esset, cuius proinde defensionis & approbationi nostra meritò dicanda erant. Deinde quòd illud mererentur & præclaræ eius virtutes, mihi à quo tempore simul Louanii ætate iuuenili studuimus in celebri Castrèsi Gymnasio, satis obseruatæ, & beneficia in me summè declarata. Postremùm quòd intelligerem T. Celsitudinem summopere delectari restitutione & correctione sacrorum Bibliorum, adeo vt doctis quibusdam negotium dederit incumbendi huic negotio, & operam suam impendendi, vt quàm emendatissimè correctæ prodirent Biblia sacra. Quod vt in Ecclesiastico hoc nostro præstare studuimus, ita & in eo, qui dicitur Liber Sapientiæ, (in quo item habemus annotata plurima loca, restituenda à sua corruptione) conati fuisset efficere, nisi officium pastorale, quod nos totos vendicat assiduè sibi, nos desistere coëgisset. Accipe ergo Amplissime simul & Illustrissime Vir, etsi Tuæ Celsitudini impar, tamen tuis votis respondens munusculum, illudque si pro tua prudentia probandum duxeris, tua autoritate etiam defendendum suscipe: & si negotia patiantur Romana, te diu expectatum ab omnibus bonis, iam tandem nobis redde.

Deside-

EPISTOLA.

Desiderant enim omnes vehementer vt aliquando pastor reddaris tuis ouibus, quas hîc in latissima tibi subiecta provincia habes quamplurimas, vt tuo consilio, prudentia, & authoritate, collapsa restituantur apud nos, confusa ordinentur, & quæ supersunt adhuc bona conseruentur, cum consolatione & recreatione piorum: quod vt quàm citissimè fiat, Deum assiduè precamur, vt T. Celsitudinem nobis incolumem & seruet & reddat, cui nos ex animo commendamus.

Gandau 29. Iunii,

1569.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPI Dei Gratia, Regis Hispaniarum, &c. Ducis Burgundie, Brabantie, &c. Privilegio cautum est, ne quis citra voluntatem Petri Langrij, Commentarios in Ecclesiasticum, Authore Cornelio Iansenio Hulstensi, sacrae Theologie Professore, primo Episcopo Gandauensi, ante annos sex, quocumque modo vel forma, imprimat, vel alibi impressos importet, v. n. aléjue habeat, sub graui multa, vt latius patet in literis eidem Petro Langrio datis & concessis, Bruxella in Consilio Brabantie, 25. Februarij 1568.

Signat.

Facuwez.